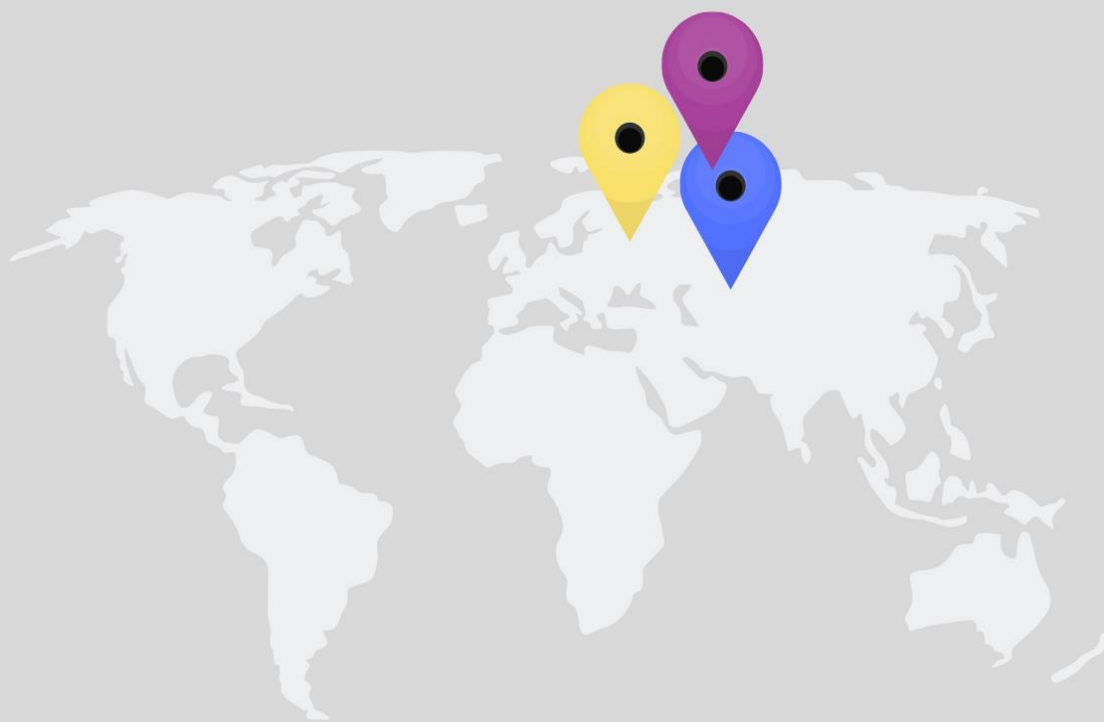

#POVEȘTIDEVIATĂ
DIN TIMPUL HOLOCAUSTULUI

ODESSA

Comunitatea evreiască din Odessa s-a format în **a doua jumătate a secolului al XVIII-lea**.

Prima sinagogă a fost construită în **1798**.

De-a lungul secolului al XIX-lea, numărul evreilor din Odessa a crescut odată cu întreaga populație din oraș.

La începutul secolului XX comunitatea evreiască din **Odessa era cea mai mare din Imperiul Țarist**. Treptat, orașul a devenit cel mai important centru comercial și industrial din sudul Rusiei, iar portul a fost esențial pentru dezvoltarea urbei.

Harta orașului Odessa, 1814

Sursa: <https://en.wikipedia.org/wiki/Odessa>

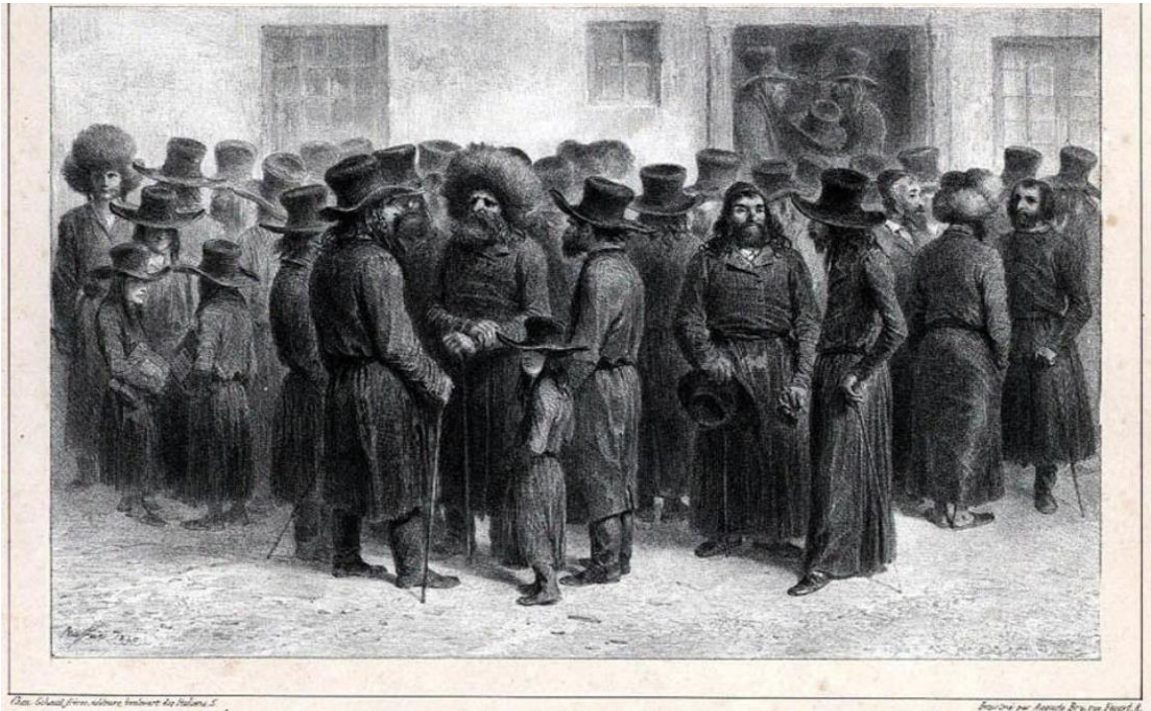

Odessa, 1920

Sursa: <https://en.wikipedia.org/wiki/Odessa>

An	Nr. locuitori	Dintre care evrei
1795	2.349	246
1831	41.700	6.950
1873	193.513	51.378
1897	403.815	138.935
1926	420.862	153.243
1939	604.217	200.981

Negustori evrei în Odessa, din Voyage dans la Russie de Anatole Demidoff (Paris, 1840)

Sursa: <https://yivoencyclopedia.org/article.aspx/Odessa>

Prosperitatea evreilor era dată de numărul mare al acestora implicați în diverse meșteșuguri, comerț (în special cu grâne și lână), iar din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în activități bancare și industriale. Cu toate acestea, în oraș a existat întotdeauna un număr mare de evrei săraci.

De asemenea, o parte însemnată dintre evrei aveau ocupații liberale. În **1910, aproape 70%** dintre medicii din oraș erau evrei. Origine evreiască aveau **56%** dintre cei implicați în activități juridice și **27%** dintre cei care aveau profesii tehnice (ingineri, arhitecți, chimiști).

Comunitatea evreiască din Odessa era considerată printre cele mai moderne din Rusia. Elitele evreiești erau integrate limbii și culturii ruse. Aici era și centrul sionismului din Imperiul Țarist, iar portul era un important punct de plecare a evreilor sioniști către Palestina.

Revoluția bolșevică din 1917 a adus declinul puterii comerciale a Odessei și a afectat profund și bunăstarea celor mai mulți dintre evrei.

În perioada interbelică, evreii din Odessa s-au integrat în comerțul sovietic și mai ales în industria grea și de construcții navale care se dezvoltau în oraș.

ODESSA, OCTOMBRIE 1941

În toamna anului 1941 atmosfera antisemită în Odessa era puternică, fiind alimentată de grupuri de huligani care organizau mitinguri antievreiești.

În octombrie 1941, în momentul cuceririi orașului de către Armata română, în Odessa se găseau între **90.000 și 120.000 de evrei**.

Divizia 10 Infanterie a Armatei române a intrat în oraș în **16 octombrie 1941**. La 18 octombrie, autoritățile române începuseră deja să ia ostateci din rândurile evreilor, iar închisoarea municipală s-a transformat într-un mare lagăr.

Comandamentul Diviziei 10 Infanterie, practic administrația militară a orașului, și-a stabilit cartierul general în fostul sediu NKVD (poliția secretă sovietică), deși existau avertizări că imobilul a fost minat de către sovietici înainte de retragere.

În 22 octombrie 1941, ora 17:45 Comandamentul trupelor române din Odessa a sărit în aer. În explozie au murit: comandantul orașului, generalul Ion Glogojeanu, alți 15 ofițeri români, patru ofițeri germani, 46 de membri ai armatei și alți câțiva civili.

Antonescu a cerut trecerea imediat la „**măsuri drastice de pedepsire**”, iar generalul Trestioreanu, cel care preluase comanda orașului, a primit prin intermediul superiorilor săi un ordin secret al lui Antonescu care cerea „*suprimarea celor aproximativ 18.000 evrei din ghetouri și în fiecare sector de regiment – suprimarea a cel puțin 100 de evrei prin spânzurare în piețe în fiecare sector de regiment*”.

La foarte puțin timp după explozie au început să apară prin oraș evrei spânzurați atârând de stâlpi și având afișate placarde menite să-i avertizeze pe localnici.

Mărturie a Inei Groswald despre evreii spânzurați în Odessa.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=4oFHwIX3iCM>

Copii, femei, bărbați și bătrâni evrei în drum spre ghetoul din Odessa
supravegheați de soldați din armata română
Sursa: AGERPRES

Evreii care se aflau închiși au fost organizați într-un convoi interminabil care se îndreaptă spre marginea orașului, spre Dalnic.

Aici și-au găsit sfârșitul între **22 și 25 de mii de evrei**, în nouă magazine care au fost **incendiate sau aruncate în aer**.

Machetă a magaziilor în care și-au găsit sfârșitul peste 22.000 de evrei. Muzeul Holocaustului din Odessa.

Sursa: <https://www.dw.com/en/the-sole-jewish-survivor-remembers-the-odessa-massacre-of-1941/a-45844457>

„Când focul a izbucnit, unii dintre cei aflați în magazie, ușor răniți sau încă nevătămați, au încercat să scape sărind pe fereastră sau ieșind prin acoperiș.

Soldații primiseră ordinul să împuște imediat pe oricine s-ar încumeta să facă asta. În încercarea de a scăpa de agonia focului, unii s-au arătat la geamuri și le-au cerut, prin semne, soldaților să-i împuște, arătând către capete și inimi. Dar când au văzut armele îndreptate către ei, au dispărut de la geamuri pentru un moment, reapărând însă după câteva secunde și făcându-le iar semne soldaților. Apoi s-au întors cu spatele la fereastră spre a nu vedea soldații trăgând în ei.

Operația a continuat de-a lungul nopții, iar chipurile vizibile în lumina flăcărilor erau și mai înspăimântătoare. În acest timp, cei care apăreau la geamuri erau goi deoarece își smulseseră hainele arzânde. Câteva femei și-au aruncat copiii pe fereastră.” **(extras din mărturia lui Neacșu Alexe de la procesul criminalilor de război din 1945, ACNSAS)**

La dorința expresă a lui Antonescu ultima magazine a fost aruncată în aer în ziua înmormântării soldaților români, fix la ora la care a avut loc explozia de la comandament, din 22 octombrie.

No. 563 Nooru. 3088

Pentru general Tătărău sau Iacobescu,
ca represalie dl. mareșal Antonescu
ordona:

- 1.) Executarea tuturor evreilor din Basarabia refugiați la Odessa.
- 2.) Toți indivizii ce intră în prevederile ordinului nr. 3161 din 23 oct. 1941, încă neexecutați și alții ce mai pot fi adăugați, vor fi băgați într-o clădire în prealabil minată și care se va arunca în aer. Aceasta se va face în ziua înmormântării victimelor noastre.
- 3.) Acest ordin se va distruge după citirea lui.

D - 0
Șeful de Cabinet militar
Colonel Davidescu
No. 563 din 24.10.1941

302858

(Ordinul telegrafic nr. 563 din 24 octombrie 1941 al cabinetului militar al mareșalului Antonescu către comandamentul militar din Odessa, Arhivele Militare Pitești).

Transcriere:

Pentru general Tătărău sau Iacobescu-Macici
Ca represalii, Dnul. Mareșal Antonescu ordonă:

- 1) Executarea tuturor evreilor din Basarabia refugiați la Odessa.
- 2) Toți indivizii ce intră în prevederile ordinului nr. 3161 (302 858) din 23 octombrie 1941, încă neexecutați, și alții ce mai pot fi adăugați, vor fi băgați într-o clădire în prealabil minată și care se va arunca în aer. Aceasta se va face în ziua înmormântării victimelor noastre.
- 3) Acest ordin se va distruge după citirea lui.

D - 0

Șeful de Cabinet Militar

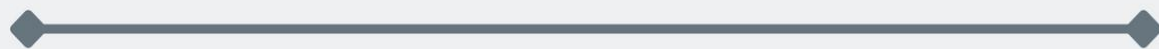
Colonel Davidescu

4 - 563 din 24.10.1941

302858

MIHAIL ZASLAVSKY

MIHAIL ZASLAVSKY

1925 - 2019

Mihail Zaslavsky avea 16 ani în 1941 și locuia în Odessa împreună cu mama și cei patru frați. Tatăl lui fusese mobilizat în armata sovietică.

În 19 octombrie, la câteva zile după ce armata română a cucerit orașul, Mishka împreună cu familia sa, la fel ca alte mii de evrei din oraș, au fost scoși din casă și închiși în ghetoul amenajat în vechea închisoare.

Mihail Zaslavsky lângă monumentul ridicat în memoria evreilor din Odessa uciși în octombrie 1941

Sursa:

<https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-5078314,00.html>

Evrei în ghetoul din Odessa

Sursa: AGERPRES

„Soldații români ne-au scos din casa noastră, pe 19 octombrie. Erau foarte mulți evrei scoși din casele lor. Am intrat într-o coloană care se întindea pe mai mulți kilometri. Pe marginea străzilor, pe unde treceam, oamenii ne priveau și-și făceau cruce. Eu duceam în spate pe fratele meu de un an. Mama ducea în brațe pe sora mai mică. Mai erau două surori ale mele și o soră a mamei mele. Ne-au dus la închisoare. Stăteam câte 18 oameni înghesuți în camere mici, fără să ni se dea voie la toaletă, fără apă” - MIHAIL ZASLAVSKY, 2011, <https://romanalibera.ro/special/reportaje/martor-la-cel-mai-ur-episod-din-istoria-noastra-vreau-ca-romanii-sa-stie-ce-s-a-intamplat-atunci-241547>

Mishka și restul evreilor închiși au fost duși la Dalnic, în apropierea Odesei. **Aici au fost uciși aproximativ 22.000 de evrei ucraineni de către Armata și Jandarmeria română.** Mama lui Mishka, Miriam, fratele Alik și surorile Hanna, Yava și Zhenia au murit în magazinele incendiate de către Armata română.

„Femeile au fost despărțite de copiii lor, bărbații au fost despărțiți de femei. Au fost obligați să intre în câte un depozit. Pe mama mea am văzut-o ultima oară cum intră în primul depozit. Eu aveam pe fratele meu cel mic în brațe. Am fost bătut, ca să-i dau drumul. Am ajuns în cel mai îndepărtat depozit, cu ceilalți bărbați. Ușile s-au închis și după puțin timp am auzit un huruit, ca de motor. Se arunca benzina peste depozitele unde eram ținuți. Apoi am văzut cum zidurile iau foc. Unde eram eu, o parte din acoperiș s-a prăbușit. M-am cățărat cum am putut și am ieșit la lumină. Afară erau mitraliere care au deschis focul asupra fugarilor. Eu am reușit să ajung spre un lan cu porumb și am scăpat cu viață”

MIHAIL ZASLAVSKY, 2011. <https://romanioliberal.ro/special/reportaje/martor-la-cel-mai-urat-episod-din-istoria-noastra-vreau-ca-romanii-sa-stie-ce-s-a-intamplat-atunci-241547>

În 2011 Zaslavsky a fost adus în România de către regizorul Florin Iepan care lucra la vreme aceea la un film documentar despre masacrul de la Odessa și modul în care acest episod este cunoscut de către societatea românească. Mishka este unul dintre personajele principale ale filmului. Câteva fragmente din film se pot vedea aici:

<https://www.youtube.com/watch?v=RI91rhLU5wQ>

Mishka Zaslavsky a reușit să fugă, scăpând miraculos și de gloanțele soldaților.

Până în 1944 a stat ascuns încercând să țină secret că este evreu.

Extras din filmul lui Boris Maftsir, *Dincolo de Nistru – partea a II-a*, episodul 4 – „Căderea Odesei”

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=D-liATrsos0&list=PLu20DJwPKjC-R4-hyDr23MXjFOrSwZvDM&index=82>

EXERCITII

1. De ce a decis Antonescu „suprimarea” evreilor din Odessa?

2. Identificați membrii familiei Zaslavsky care au fost uciși în octombrie 1941. Considerați că aceștia reprezentau o amenințare pentru armata română?

Institutul Național pentru Studierea
Holocaustului din România "Elie Wiesel"

Material realizat în scop educațional de:

**Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din
România „Elie Wiesel”.**

www.inshr-ew.ro

E-mail: office@inshr-ew.ro

Tel: 021.318.09.39

